

РЕЛИГИОЗНОСТ ПРАВОСЛАВНИХ И МИЛИТАРИСТИЧКА ПОЛИТИЧКА КУЛТУРА У СРБИЈИ

Андрјана Максимовић*

Државни универзитет у Новом Пазару, Департман за правне науке

* andrijanam0809@yahoo.com

РЕЛИГИОЗНОСТ ПРАВОСЛАВНИХ И МИЛИТАРИСТИЧКА ПОЛИТИЧКА КУЛТУРА У СРБИЈИ

Сажетак: У раду су приказани резултати истраживања којима се настојао утврдити однос између религиозности Православних у Србији и милитаристичке политичке културе. Аутор се ослањао на анализу секундарних података ЕВС-а које је по јединственој методологији спроведено у читавој Европи. Први концепт који је био предмет мерења је религиозност. Религиозност је операционализована посредством неколико димензија религиозности: религијско веровање, став према религијској конфесији/цркви и персонализована религиозност. Прве две димензије аутор у раду представља као класичну религиозност, а трећу димензију означава световном религиозношћу. Други концепт је милитаристичка политичка култура. Преференцијал у односу на овај тип политичке културе операционално је мерен посредством четворостепене скале: добар, веома добар, лош, веома лош. Методом корелације смо утврдили да највиши степен повезаности са милитаристичком политичком културом налазимо код оних Православаца који показују највише вредности персонализоване религиозности. Регресиона анализа показује да је милитаризам позитиван предиктор у свим димензијама религиозности Православних.

Кључне речи: религиозност, Православци, политичка култура, милитаризам

Увод

Доминантне друштвене вредности битно утичу како на понашање социјалних актера, тако и на друштвене односе и друштвене процесе. Религијске вредности претежно припадају традиционалном корпузу вредности. Оне имају знатан утицај на обликовање самог система вредности и вредносних оријентација. Религиозност је један од одговора на друштвену кризу, стање аномије и индивидуалне дезорјенисаности. Осим тога, како истиче Малдини, врло је важно које ће друштвене вредности и политичке процесе подупрети Црква, јер она има значајан утицај на религиозну популацију, на обликовање њених

вредносних и политичких ставова, на њено понашање и друштвено деловање (Малдини, 2006: 1107). Ово само указује на то да религиозност може бити у функцији одређених друштвених и политичких процеса, али, такође, може деловати и против њих. Нека истраживања су утврдила повезаност религиозности и традиционалних вредности (Fontaine и др., 2005: 123–144), а неки су пак, истицали да управо та повезаност кореспондира са оним вредностима које упућују на потребу избегавања неизвесности (Roccas, 2005: 747–759).

Истраживањем смо настојали утврдити у каквом су односу религиозност Православних у Србији и милитаристичка политичка култура као облик ауторитарне политичке културе. Овај однос ће показати о природи саме религиозности Православаца у Србији, али и о политичкој култури која највише кореспондира са том природом религиозности. Религиозност Православаца у Србији ћемо сагледати кроз три димензије : религијско веровање, став према религијској конфесији/цркви и персонализована религиозност. Ослењаћемо се на анализу секундарних података ЕВС-а на бази анкетне методе у свим државама Европе. Сагледаћемо у кавом је односу свака од ових димензија религиозности са обликом политичке културе који почива на војној власти. С обзиром на то да се бавимо испитивањем веза између варијабли користићемо метод корелације и регресиону анализу.

Религиозност православних у Србији

Док се религија више везује за друштво, религиозност је, пак, више везана за појединца. Кубурић (1999: 77) одређује религиозност као „субјективни систем ставова и као систем унутрашњих трајних диспозиција које укључује веровања, знања, осећања и понашања”. И за Бахтијаревић (1975: 150–154) је религиозност „субјективни систем ставова који укључују специфичне облике веровања, мишљења, осећања и тенденције, а јавља се као систем унутрашњих, трајних диспозиција, које се манифестишу било на вербалан, било на невербалан начин у понашању верника”. Религиозност се ипак најчешће дефинише као „социјално-психолошко стање својствено верујућем човеку, које има три аспекта: сазнајни, афективни и акциони. Заправо, она је јединство веровања, осећања и праксе” (Ђорђевић, 2007: 109–120).

„Човек може бити религиозан на различите начине, тако да су димензије религиозности релативно независне и аутономне” (Тадић,

1998: 359–373). Религиозност је веома сложен феномен, о којем не можемо говорити а да не прецизирајмо на који аспект при томе мислимо. Олпортов концепт религиозности се састоји у разликовању интризичке и екстризичке религиозности. У концепту интризичке религиозности религиозност је интериоризована, а остале потребе су супсидијарног карактера. Екстризичка религиозност је заснована на мотивима прихватања од стране социјалне групе, а у функцији је остваривања неких других потреба (Allport, 1950). Религиозност се испољава и у односу према другима и заједници (Kippenberger, Riesebrodt, 2001: 73).

На основу ајтема и питања који обухватају неколико димензија религиозности добили смо слику религиозности Православних у Србији. Религиозност Православних смо операционализовали посредством три димензије на основу података из Европске студије вредности¹ : религијско веровање, став према религијској конфесији/цркви и персонализована религиозност (Максимовић, 2017: 119–161).

Религијско веровање

Прва димензија јесте религијско веровање. Религијско веровање је таква димензија религиозности која се тиче прихватања или неприхватања неких темељних верских истине, без обзира да ли је веровање пропраћено или не основним познавањем верског учења и да ли се то веровање манифестије у свакодневном понашању. Неки аутори сматрају да се поменута димензија религиозности често погрешно своди на познавање теолошке доктрине као система знања, јер питање веровања се најчешће проучава у контексту низа питања која испитују познавање религијских истине или садржаја вере (Зриншчак, Чрпић, Кушар, 2000: 233–255).

Веровање представља прву и темељну димензију религиозног односа. Не може се замислiti религиозност неког појединца или групе без веровања у Бога.

Религијско веровање операционализујемо посредством следећих индикатора: да ли верујете у Бога, у живот после смрти, у пакао, рај и грех (Бешић, 2014: 60). У Табели 1.1. приказане су вредности мерења

1 Европско истраживање вредности је компаративно кроснационално, лонгитудинално истраживање које се по јединственој методологији спроводи у читавој Европи. Ово је најважније компаративно истраживање у друштвеним наукама и спроводи се на сваких девет година. Србија је прикључена тек у последњем таласу истраживања 2008/2009. године. Први талас овог истраживања реализован је 1981. године.

религијског концепта веровања код Православних по следећим индикаторима – веровање у Бога, у живот после смрти, пакао, рај и грех (Максимовић, 2017: 133).

Табела 1. Религијско веровање Православних у Србији

<i>Верују ју:</i>	<i>Бога</i>	<i>Живот после смрти</i>	<i>Пакао</i>	<i>Рај</i>	<i>Грех</i>
Православци	97.4	37.9	34.3	43.8	68.0

Као што можемо да приметимо из Табеле, Православни у Србији највише верују у Бога са 97.4%, затим у грех са 68%, у рај са 43.8%, у живот после смрти са 37.9%, а најмање верују у пакао са 34.3%. Висок ниво вере у Бога код Православних у Србији објашњавамо начином на који се религиозност уопште схвата – она се изједначава са вером у Бога. Такође, висок ниво веровања у грех код Православних у Србији показује да се религија и религиозност разумеју као скуп правила и понашања који долази до изражавају када људи осећају страх, патњу, бол. „Како се из Табеле примећује, Православни у Србији показују несигурност у погледу веру у фундаменталне постулате православља, а то се види из резултата да мање верују у живот после смрти него у рај. То што их дупло више верује у грех у односу на пакао, показује да верују у неку врсту казне и за време овогемаљског живота. Црква није скуп светих, праведних и безгрешних људи, већ заједница слабих и грешних, који су свесни својих слабости и недостатака, па вапе за Богом да им помогне како би их се ослободили” (Биговић, 2000: 264).

Став према религијској конфесији/цркви

Друга димензија религиозности Православних у Србији јесте став према религијској конфесији/цркви. За ову димензију се може рећи да у себе укључује прихватање учења религије, практиковање побожности у религијским организацијама и развијање осећања припадности црквеној организацији. Став према религијској конфесији/цркви меримо кроз два питања²: Прво питање мери став према цркви, а

² У Европској студији вредности из 2008. постоје два питања, од којих једно има четири посебна ајтема и мери став према цркви кроз изражавање става о томе да ли црква даје или не даје одговоре на морална питања, породичне проблеме, духовне потребе и социјалне проблеме. Степен

друго питање се тиче поверења у цркву/религијску конфесију (Бешић, 2014:70). Табела 2 показује дистрибуцију одговора на четири ајтема кроз која се огледа став према цркви, а Табела 3 показује резултате мерења поверења у цркву.

Табела 2. Став према цркви/конфесији код Православних у Србији

Црква/конфесија даје одговоре на:	Моралне проблеме	Породичне проблеме	Духовне потребе	Социјалне Проблеме
Православци	58.1	46.9	77.7	30.6

Највећи број Православних сматра да црква даје одговоре на духовне потребе (77.7%). Да црква даје одговоре на моралне проблеме сматра 58.1% Православних, да даје одговоре на породичне проблеме сматра 46.9% Православаца, а најмање верују да црква даје одговоре на социјалне проблеме (30.6%) (Максимовић, 2017: 149).

Табела 3. Поверење у цркву код Православних у Србији

Поверење у цркву/конфесију	Веома велико	Велико	Не баш велико	Никакво
Православци	25.6	42.3	28.1	4.1

Највећи број Православних у Србији има велико поверење у цркву. Уколико сагледамо резултате из Табеле 2 и 3, видимо да они Православци који сматрају да црква даје одговоре на духовне потребе имају велико поверење у цркву. Најмање је оних који сматрају да црква даје одговоре на социјалне проблеме и они немају никакво поверење у цркву. Ово само упућује на то да се религиозност код Православних у Србији своди на дубоку повезаност са Богом, на тзв. емоционалну религиозност.

Персонализована религиозност

Трећа димензија религиозности Православних у Србији јесте персонализована религиозност. Ова димензија религиозности „се састоји

поверења се мери четвростепеном скалом процене: „веома велико”, „велико”, „не баш велико” и „никакво”.

од унутрашњег и индивидуализованог става према светом” (Бешић, 2014:80). Ради се о изградњи религијског света на персонализованој духовној равни и по томе се она разликује од прве две димензије религиозности. Ову димензију религиозности смо операционализовали посредством индикатора : веровање у личног Бога/духа/животну силу, унутрашња духовност, заинтересованост за свето/натприродно, налажење утеше у вери, молитва и/или медитација (Бешић, исто), а на основу података из Европске студије вредности.

Табела 4.1. Веровање у личног Бога, духа или животну силу

	Веровање у личног бога	Веровање у духа или животну силу
Православци	21.2	63.9

Православци у Србији у личног Бога верују са 21.2%, а у духа или животну силу са 63.9%. Дакле, као што можемо да приметимо, за Православце у Србији је много важнији религијски свет успостављен на индивидуалној равни у односу на саме религијске постулате.

Табела 4.2. Унутрашња духовност

	Веома заинтересовано	Донекле заинтересовано	Није баш заинтересовано	Уопште није заинтересовано
Православци	20.1	48.5	22.4	9.0

Православни у Србији су углавном заинтересовани за развој унутрашње духовности што се види из прва два поља Табеле (68.6%).

Табела 3.3. Налажење утеше у вери, моли се и/или медитира

	Налажење утеше у вери	Моли се и/или медитира
Православци	86.9	80.2

Висок проценат Православних у Србији налази утешу у вери (86.9%) и моли се и/или медитира (80.2%). Као унутрашња потреба, молитва није конформистичко понашање и на њу не утиче притисак средине. Она је обично везана за личне проблеме човека. Дакле, као што смо

већ изнели, Православни у Србији велики утицај придају личном доживљају вере.

Милитаристичка политичка култура

При разматрању политичке културе неопходно је имати у виду економску развијеност, политичке детерминанте развоја, социјалне норме, преовлађујући тип социјалног менталитета, религију, али и особине конкретних људи. Тако Алмонд теоријски статус политичке културе изводи из неколико елемената:

1. Политичка култура се односи на модел субјективних политичких оријентација у оквиру читаве нације или њених појединачних делова;
2. Саставне делове политичке културе чине когнитивни, афективни и вредносни елементи;
3. Садржај политичке културе је резултат социјализације у детињству, васпитања, утицаја медија и доживљаја одраслих особа;
4. Политичка култура утиче на структуру власти и политику, али и на њихове резултате (Подунавац, 2001: 220).

Руе у проучавању политичке културе посебну пажњу посвећује начину прихватања политичке културе од стране појединача, као важног елемента у изграђивању њиховог идентитета, али и улоги појединачних друштвених и политичких институција и њиховој прилагођености животним потребама и могућностима појединца (наведено према: Матић, Подунавац, 1997: 357). За Матића и Подунавца, „политичка култура представља онај део опште културе који обухвата вредности, ставове, уверења, симболе, склоности и обрасце понашања у односу на опште услове заједничког живота у једном друштву и на избор праваца и циљева укупног друштвеног развитка” (Матић, Подунавац, 1994: 438).

Иако се у оквиру концепта политичке културе не спомиње непосредно појам ауторитарности, рекли бисмо да је он изузетно важан за разумевање поредака који су успостављени у земљама без традиције грађанског друштва. У ауторитарним владавинама доминирају парохијална и поданичка политичка култура (Алмонд, Верба, 2000:366). Бешић разликује типове политичке културе као што су: лидерско-по-

данички, експертско-елитистички и милитаристички тип политичке културе (Бешић, 2014: 256).

Ауторитарна политичка култура се ослања на традиционализам и ауторитарност. Основне карактеристике ауторитарне политичке културе, како истиче Чупић, су: затвореност, исључивост, идеолошка ригидност и докматичност, затворени начин комуницирања... (Чупић, 2002: 155).

Друштва се могу разликовати по степену развијености и заступљености демократских или аутократских вредности, мањој или већој привржености цивилним политичким или војним институцијама. Фајнер разликује друштвене системе зреле, развијене, ниске и минималне политичке културе. Ниво политичке културе је висок када су уверење и осећање на основу којих владаоци заснивају морално право да владају и да им се покорава, општепризнати. Или, кад се комплекс цивилних органа и процедура, који заједнички конституишу политички систем, признаје као ауторитативан, поштовања вредан од стране широког консензуса. Или, кад је јавна ангажованост у овим цивилним институцијама и приврженост њима јака и широко рас прострањена.³ Милитаристичка политичка култура је такав тип по ретка који се заснива на војној власти. Појмом милитаризам (лат. *militaris*=војни) се указивало на превласт или потпуну доминацију војног фактора у друштвено-политичком и економском животу одређене земље.⁴ Како политичке институције могу бити укомупоноване у ткиво политичког система на демократски и аутократски начин, оне самом својом конституцијом утичу на појаву милитаризма.

Користили смо четвроредну лествицу којом су испитаници изражавали подршку облику који почива на војној власти. У Табели 4. прилажемо подршку овом облику ауторитарне политичке културе.

3 Више видети у: *Енциклопедија политичке културе*, Савремена администрација, Београд. 1993.

4 <http://nubl.org/wp-content/uploads/2014/12/Braco-Kova%C4%8Dev%C4%87-MILITARIZAM-RAT-I-MEDIJI.pdf> (приступљено 20.10.2018).

Табела 4. Степен подршке милитаристичком (N=1333) облику политичке културе, у процентима

	Милитаристички
Веома добар	8.6
Добар	17.0
Лош	33.7
Веома лош	28.8

Највећи број испитаника сматра да је овај облик политичке културе лош и веома лош (62.5%), а знатно мање је оних који сматрају да је милитаризам веома добар и добар (25.6%).

Табела 4.1. Средње вредности⁵ односа димензија религиозности и милитаристичке политичке културе⁶

		N	AC	СД	Ф- тест
Веома добар Добар	Религијско веровање	109 198	.130 .049	1.007 .994	$F(3,1070)=1.972,$ $p>0.1$
Лош					
Веома лош		402	-.094	.981	
		365	-.044	.987	
Веома добар Добар	Став према цркви/конфесији	102 205	.317 .042	1.021 1.025	$F(3,1015)=4.748,$ $p<0.1$
Лош		388	-.088	.967	
Веома лош		324	-.032	.992	

5 Средње вредности се формирају под условом да је испитаник дао најмање четири одговора.

6 N – укупан број испитаника; AC – аритметичка средина (представља суму вредности конституираног низа подељеног са укупним бројем вредности); СД – стандардна девијација (једна од кључних мера варијабилности која указује у којој су мери вредности удаљене од аритметичке средине). Ф-тест показује да је вредност кофицијента мултипле корелације у коначном моделу статистички значајна или не, односно да регресиони модел статистички значајно предвиђа или не вредности критеријумске варијабле.

Веома добар Добар Лош Веома лош		116	.321	.735	F(3,1139)=6.004, p<0.1
	Персонализована религиозност	229	.043	.950	
		436	-.084	1.043	
		362	-.085	1.034	

Највише вредности запажамо код персонализоване религиозности у погледу подршке милитаристичком типу политичке културе, а разлике су статистички значајне ($F(3,1139)=6.004$, $p<0.1$). Разлике су статистички значајне и код става према конфесији ($F(3,1015)=4.748$, $p<0.1$), док код религијског веровања не постоје значајне разлике када је реч о подршци милитаристичком типу политичке културе ($F(3,1070)=1.972$, $p>0.1$) (Максимовић, 2017:198).

Корелације⁷ између димензија религиозности и милитаристичке политичке културе

Табела 5. Корелације између свих скорова

	1	2	3	4
1. Религијско веровање	1.000	.248	.444	.048
2. Став према цркви/конфесији		1.000	.363	.068
3. Персонализована религиозност			1.000	.076
4. Милитаристички				1.000

⁷ Корелација представља повезаност или међуоднос између вредности два обележја. У случајевима када су вредности оба посматрана обележја мерена интервралном или скалом односа, њихове вредности испуњавају услов нормалног распореда, а између њих постоји линеарна повезаност, у питању је Пирсонова линеарна корелација. Вредност Пирсоновог кофицијента корелације креће се од +1(савршена позитивна корелација) до -1(савршена негативна корелација).

Резултати приказани у Табели указују да не постоји значајна корелација између вредности скорова. Када погледамо однос међу свим скоровима, закључујемо да највиши степен корелације са милитаристичком политичком културом постоји код персонализоване религиозности.

Милитаристичка политичка култура као предиктор религиозности православних у Србији

Идентификовали смо и значај који милитаристичка политичка култура има као предиктор религијског веровања, става према цркви/конфесији и персонализоване религиозности Православних у Србији. То смо учинили регресионом анализом⁸ (Табела 4.1 до Табела 4.3).

Табела 4.1. Милитаристичка политичка култура као предиктор религијског веровања Православних у Србији

Милитаристичка политичка култура	
Православци	.432*

Табела 4.2. Милитаристичка политичка култура као предиктор става према цркви/конфесији Православних у Србији

Милитаристичка политичка култура	
Православци	.445*

⁸ Регресиона анализа је најучесталија статистичка метода посредством које се утврђује однос између предиктора и независних варијабли. Постоји неколико типова регресионих анализа, ипак, све оне почивају на истој идеји тј. да се на основу вредности предиктивних варијабли предвиди вредност зависне варијабле (више видети: Бешић, М., Методологија политичких наука са статистиком, Факултет политичких наука, Београд, 2008, стр. 145.). Када је зависна варијабла бинарног типа (има две вредности 1 и 0) користи се логистичка регресија. У табелама од 4.1 до 4.3 представљени су резултати логистичке регресионе анализе за све три димензије религиозности. Вредност 1 одговара оним Православцима који кажу да је милитаристички облик политичке културе „веома добар“ и „добар“, а вредност 0 оним Православцима који су овај облик политичке културе оценили као „веома лош“ и „лош“.

Табела 4.3. Милитаристичка политичка култура као предиктор персонализоване религиозности Православних у Србији

	Милитаристичка политичка култура
Православци	.753*

Гледано кроз све три димензије религиозности, милитаристичка политичка култура је позитиван и статистички значајан предиктор код Православних у Србији. Највише вредности овог модела политичке културе налазимо код персонализоване религиозности Православних. Дакле, имајући у виду да смо персонализовану религиозност одредили као изградњу религијског света на персонализованој духовној равни, наши налази упућују на повезаност духовности и војне власти. Индивидуалност води у несигурност и неизвесност, стога, ову повезаност објашњавамо управо потребом за сигурношћу.

Закључак

Милитаристичка политичка култура је позитиван предиктор религиозности Православних у Србији. Било да религиозност Православца у Србији посматрамо као однос који значи признање, ограниченост и немоћ људског бића, или као један индивидуализовани и унутрашњи став према светом и духовном, запажамо подршку милитаристичком облику политичке културе. И милитаризам и став према цркви/конфесији су одраза ауторитарности. Узимајући у обзир да су ред, поредак и хијерархија заједничке карактеристике и војске и цркве, то у великој мери објашњава зашто је милитаризам позитиван предиктор религиозности Православних у Србији. Такође, закључујемо да највише вредности у погледу односа према милитаристичкој политичкој култури постоје код оних Православаца који показују највиши степен персонализоване религиозности. Та веза нам указује на јаку повезаност духовности и војне власти код Православних у Србији. С обзиром на начин на који смо одредили персонализовану религиозност, очекивали смо да ће милитаристичка политичка култура бити негативан предиктор ове димензије религиозности Православних, а да би као облик световне религиозности више одговарала

неком од облика демократске политичке културе. Резултати до којих смо дошли нам, заправо, указују да Православци у Србији религиозност схватају на традиционалан начин, без обзира на значење и смисао поједињих димензија религиозности.

Литература

- Allport, G. W. (1950). *The individual and his religion: A psychological interpretation.* New York: Macmillan.
- Almond, G. Verba, S. (2000). *Цивилна култура; Политички ставови и демократија у пет земаља.* Загреб: Политичка култура – Накладно издавачки завод.
- Бахтијаревић, Љ. (1975). *Религијско припадање у увјетима секуларизације друштва.* Народно свеучилиште града Загреба. Загреб.
- Бешић, М. (2014). *Транзиционе трауме и промене вредносних оријентација – генерацијски приступ – Компаративна емпиријска студија вредности у земљама бивше Југославије.* Факултет политичких наука у Београду. Београд.
- Бешић, М. (2008). *Методологија политичких наука са статистиком,* Факултет политичких наука. Београд.
- Биговић, Р. (2000). *Црква и друштво.* Београд. СПЦ.
- Чупић, Ч. (2002). *Социологија.* Чигоја штампа. Факултет политичких наука, Београд.
- Ђорђевић, Д. (2007). Савремена (де)секуларизација српског друштва – стари или нови изазов за домаћу социологију религије. У: Д. Ђорђевић (прир.). *Муке са светим.* Ниш: Нишки културни центар. Пунта. стр. 109-120.
- Енциклопедија политичке културе.* (1993). Савремена администрација. Београд.
- Fontaine, J. R. J. Duriez, B. Luyten, P. Corveleyn, J. Hutsebaut, D. (2005). Consequences of multidimensional approach to religion for the relationship between religiosity and value priorities, *International Journal for the Psychology of Religion*, god. 15, br. 2, str. 123–144.
- Kippenberger, H. Riesebrodt, M. (2001). Max Webers „Religionssystematik”. Tübingen.
- Кубурић, З. (1999). Хришћанство и психичко здравље верника. У: *Хришћанство, друштво, политика.* Јунир годишњак VI. Ниш. Јунир.
- Максимовић, А. (2017). Утицај религиозности на политичку партиципацију грађана Србије. *Докторска дисертација.* Факултет политичких наука у Београду. Београд.
- Малдини, П. (2006). Обновљена религиозност и демократизација хрватског друштва. *Друштвена истраживања.* год. 15, бр. 6, стр. 1105–1125.
- Матић, М. Подунавац, М. (1197). *Политички систем – теорије и принципи.* Факултет политичких наука. Чигоја штампа. Београд.
- Матић, М. Подунавац, М. (1994). *Политички систем.* Београд: Институт за политичке студије.

- Подунавац, М. (2001). *Принцип грађанства и поредак политике*. Факултет политичких наука. Чигоја штампа. Београд.
- Roccas, S. (2005). Religion and value systems. *Journal of Social Issues*, god. 61, br. 4, str. 747–759.
- Тадић, С. (1998). Религиозно искуство-истражена и/или неистражена димензија религије и религиозности. У: *Друштвена истраживања*. Загреб. Институт друштвених знаности Иво Пилар. год. 7. бр. 35, стр. 359–373.
- Зриншчак, С., Чрпинћ, Г., Кушар, С. (2000). Вјеровање и религиозност, *Богословска смотра*, 70 (2): 233–255.

Интернет извори:

<http://nubl.org/wp-content/uploads/2014/12/Braco-Kova%C4%8Dev%C4%87-MILITARIZAM-RAT-I-MEDIJI.pdf> (приступљено 20.10.2018).

RELIGIOSITY ORTHODOX AND MILITARISTIC POLITICAL CULTURE IN SERBIA

Andrijana Maksimović

State University of Novi Pazar, Department of legal sciences

Summary

The paper presents the results of research that sought to determine the relationship between the Orthodox religiosity in Serbia and militaristic political culture. The author relied on the analysis of secondary data that EVS is a unique methodology implemented in the whole of Europe. The first concept that has been the subject of measuring religiosity. Religiosity is operationalized through several dimensions of religiosity: religious belief, attitude towards religious denomination / church and personalized religiosity. The first two dimensions by the paper presents as a classical religiosity, a third dimension means secular religiosity. Preference in relation to this type of political culture is operationally measured through the quarter-scale: good, very good, bad or very bad. The correlation method, we found that the highest level of integration with the militaristic political culture found in those Orthodox who show the highest levels of personalized religiosity. Regression analysis shows that militarism is a positive predictor in all dimensions of religiosity of the Orthodox.

Key words: religiosity, Orthodox, political culture, militarism

УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ

Годишњак Факултета безбедности је научни часопис (М52) у којем се објављују научни и стручни чланци из уже научне области наука безбедности, као и текстови из других друштвених наука и дисциплина, ако се у њима теоријски или емпиријски обрађују безбедносна питања или проблеми у вези са истраживањима у области безбедности.

Радови који су у било којој форми већ објављени, као и радови који су у процедури за објављивање у некој другој публикацији, неће бити прихваћени за објављивање у Годишњаку. Рад који је претходно саопштен на научном скупу, а није штампан у изводу или у целини, може бити прихваћен за објављивање у часопису, с тим да мора да прође поступак рецензије као сви остали радови.

Прихватањем рада за објављивање, ауторска права за чланак прелазе на *Факултет безбедности*.

Достављање

Рукописи се достављају искључиво електронском поштом уреднику Годишњака, проф. др Божидару Бановићу на адресу banovicb@fb.bg.ac.rs.

Рецензије

Достављени рукописи пролазе уобичајену процедуру анонимне рецензије. Радови класификовани као научни чланци морају имати две позитивне рецензије. Радови који нису припремљени у складу са овим упутством биће враћени ауторима на прилагођавање упутствима за припрему рукописа. Позитивне и негативне рецензије не достављају се ауторима. Ауторима ће се достављати рецензије у којима се сугеришу измене и корекције, а на које је аутор дужан да одговори у року од осам дана. Уколико аутор не одговори у поменутом року, сматраће се да је одустао од објављивања свог рада.

Језик

Радови се објављују на српском и енглеском језику, а текстови на српском језику пишу се ћириличним писмом. Страна имена и термини пишу се у транскрипцији прилагођеној српском језику, а када се страно име или термин први пут наводи, у загради се даје извorno писање. Изузетак су латински термини, који се пишу у оригиналу.

Обим

Рукопис не треба да буде дужи од једног ауторског табака, који износи 16 страна од 28 редова са 66 словних знакова у реду, односно укупно 28.800 словних знакова са проредима. Прикази и остали прилози не треба да буду дужи од 8.000 словних знакова са проредима. У обим рада нису урачунати сажеци, референце и прилози. У изузетним случајевима може се објавити и рад већег обима, уколико уредништво процени да је такав обим неопходан.

Формат

Рад би требало да буде написан у текст процесору *Microsoft Word* (са .doc или .docx екstenзијом), на страницама формата A4 (210x297), са

маргинама 2,5 см (све маргине) и обостраним поравнањем (*Justified*), величина слова 12 тачака, са проредом од 1,5.

Користити font *Times New Roman*, а за радове на српском језику користити ћириличну верзију фонта (*Serbian-Cyrillic, Serbia*).

Изглед рада

Оригинални научни чланак или прегледни чланак

Насловна страна треба да садржи назив чланка, име и презиме аутора и његову пуну афилијацију (нпр. Универзитет у Београду, Факултет безбедности). Звездицом означити аутора који је одређен за кореспонденцију и у фусноти навести податке о контакту (адреса електронске поште). Уз назив чланка може се означити фуснота у којој се наводе извори финансирања (назив и број пројекта или програма у оквиру којег је рад настao).

Друга страна почиње насловом рада, за којим следи текст рада.

Научна критика и полемика

На почетној страни при левој горњој маргини име и презиме, испод институција у којој су запослени, испод институције место (уколико је реч о иностранству, у загради се наводи и држава); наслов текста (уколико постоји потреба са поднасловом); текст; наведена и коришћена литература.

Осврт и приказ

На почетној страни при левој горњој маргини име и презиме, испод институција у којој су запослени (односно којој припадају), испод институције место (уколико је реч о иностранству, у загради се наводи и држава); наслов приказа/осврта; подаци о делу; текст; подаци о делу које се приказује наводе се следећи редоследом: Име и презиме писца: *Наслов дела курсивом*. Место издања: Издавач, година издања, укупан број страна.

Структура чланска

Наслов на српском језику (великим словима, болд). Наслов рада мора јасно да упућује на проблем/предмет који се у тексту научно

разматра; уколико је потребно, поднасловом се може ближе одредити просторно-временски, друштвено-историјски, дисциплинарни, теоријско-методолошки контекст у којем се проблем/предмет разматра.

Сажетак на српском језику, обима од 150 до 200 речи (курзивом), са *кључним речима* (до пет речи). Сажетак рада треба да на кратак, јасан и информативан начин прикаже: проблем/предмет који се у тексту научно разматра, научну аргументацију која се у разматрању користи и резултат(е) разматрања; у зависности од карактера чланка, сажетак може да упућује и на теоријско-методолошки оквир разматрања, односно на истраживачке методе и инструменте који су коришћени у прикупљању и обради података.

Текст чланска може да садржи највише три нивоа наслова. За наслове првог нивоа користити велика слова (*normal*), наслове другог нивоа означавати болдираним словима (само прво велико слово), а наслове трећег нивоа писати курсивом (*italic*) (само прво велико слово). Сви наслови би требало да буду центрирани и одвојени од осталог текста једним празним редом.

Литература обухвата попис само референци на које се аутори позивају у тексту. Референце се наводе у складу са *APA* стилом (Publication Manual of the American Psychological Association). Није потребно стављати редне бројеве испред референци. (Детаљније погледати http://www.fb.bg.ac.rs/download/Download/Uputstvo%20za%20c_itiranje%20izvora%20prema%20APA%20stilu.pdf.)

Сажетак и кључне речи на енглеском језику. Сажетак на енглеском (*Summary*) може бити дужи и опширнији од сажетка на српском, највише до 10%.

Напомене (фусноте)

Могу садржати мање важне детаље, допунска објашњења, назнаке о коришћеним изворима (на пример научној грађи) итд, али не могу бити замена за цитирану литературу.

Навођење (цитирање) у тексту

Приликом навођења референци са једним аутором даје се име аутора у оригиналу, нпр. (Ђурић, 2013: 32). Уколико референца има два аутора, оба се наводе у тексту, нпр. (Милошевић, Бановић, 2014: 11), а имена аутора одвајају се зарезом. Уколико референца има три и више

аутора, наводи се само име првог аутора и скраћеница „et al.” (за стране референце), односно „и сар.” (за домаће референце), нпр, (Đorđević et al., 2015) или (Драгишић и сар., 2014).

Листа референци (литература)

Списак референци се наводи азбучним редом по презименима аутора. Уколико се у литератури наводи неколико референци чији је први аутор исти, најпре се наводе по хронолошком реду (од године објављивања рада) референце у којима је тај аутор једини аутор, а затим референце у односу на азбучни ред првог слова презимена другог аутора (уколико има коаутора). Уколико се наводи више референци једног аутора из исте године, потребно је године означити словима а, б, ц, нпр. 2014а, 2014б, 2014ц.

Монографија (књига)

Навођење монографије треба да садржи презиме и иницијале имена аутора, годину издања (у загради), наслов монографије (курзивом), место издања и издавача.

Ђурић, С. (2013). *Истраживање безбедности – квалитативни приступ*. Београд: Факултет безбедности.

Buzan, B., Ole Wæver, O. & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers

Зборник радова у целини

Уколико се као референца наводи зборник радова у целини, користити следећу форму:

Драгишић, З., Младеновић, М. и Јефтић, З. (Ур.) (2014). *Садржај безбедносних изазова Србије на почетку XXI века*. Београд: Иновациоцији центар Факултета безбедности.

Đorđević, I., Glamotchak, M., Stanarević, S. & Gačić, J. (Eds.) (2015). *Twenty Years of Human Security: Theoretical Foundations and Practical Implications*. Belgrade: Faculty of Security Studies/Institut Français de Géopolitique.

Поглавље у књизи или зборнику радова

Поглавље у књизи или зборнику радова наводити на следећи начин:

Милошевић, М., Бановић, Б. и Путник, Н. (2014). Пројектовање интегралног система школског обезбеђења – смернице и дилеме. У З. Драгишић, М. Младеновић, и З. Јефтић (Ур.) (2014). *Садржај безбедносних изазова Србије на почетку ХХІ века.* (стр. 81-89). Београд: Иновациони центар Факултета безбедности.

Močnik, R. (2015). Contemporary Processes of Transformation and their Implications for Social Analysis and Action. In I. Đordjević, M. Glamotchak, S. Stanarević, & J. Gačić. (Eds.) (2015). *Twenty Years of Human Security: Theoretical Foundations and Practical Implications* (pp. 15-32). Belgrade: Faculty of Security Studies/Institut Français de Géopolitique.

Уколико страни зборник радова има само једног уредника, уместо скраћенице „Eds.”, наводи се једнина „Ed.”.

Научни чланак

Научни чланак би требало да садржи презиме и иницијале имена аутора, годину издања (у загради), наслов члanka, пун назив часописа (курзивом), волумен (курзивом), број (у загради) и странице.

Kesetovic, Z. (2009). Understanding diversity in policing: Serbian perspectives. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 32(3), 431–445.

Драгишић, З. (2010). Национална безбедност – алтернативе и перспективе. *Српска политичка мисао*, 28(2), 217–232.

Уколико чланак има више од једног аутора наводе се имена свих коаутора, при чему се имена одвајају зарезом.

Станаревић, С., Гачић, Ј. и Јаковљевић, В. (2012). Интегрисање концепта safety и security културе у корпоративну безбедност. *Годишњак Факултета безбедности*, 147–163.

Уколико се часопис издаје искључиво у електронској форми, референца би требало да садржи исте елементе као и референца из штампаног часописа, али се након броја страница наводи „Retrieved from” (за стране референце), односно „Преузето са” (за домаће референце) и интернет адреса.

Said, A. A. & Funk, N. C. (2002). The Role of Faith in Cross-Cultural Conflict Resolution. *Peace and Conflict Studies*, 9(1). Преузето са <http://www.gmu.edu/programs/icar/pcs/ASNC83PCS.htm>

Референце са интернета

За навођење референци преузетих са интернета потребно је навести презиме и иницијале имена аутора, односно назив институције, годину (у загради), назив документа (курзивом), датум када је сајт посећен и интернет адресу сајта.

Žižek, S. (2013). *Die Krise des Westens betrifft sowohl Demokratie als auch Finanzwirtschaft*. Preuzeto 14. novembra, 2013., sa <http://www.egs.edu/faculty/slavoj-zizek/articles/die-krise-des-westens-betrifft-sowohl-demokratie-als-auch-finanzwirtschaft/>

Рад у зборнику радова са научних конференција

Цветковић, В. Н. (2002). Институције, држава, идентитет. У: *(Рe)конструкција институција: годину дана транзиције у Србији*. (стр. 27–42). Београд: Институт за филозофију и друштвену теорију.

Документи и извештаји институција

American Psychological Association (1973). *Ethical principles in the conduct of research with human subjects*. Washington, DC: American Psychological Association, Ad Hoc Committee on Ethical Standards in Psychological Research.

United Nations Development Program (1994). *Human Development Report*. New York: Oxford University Press.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

355/359

ГОДИШЊАК Факултета безбедности = Faculty of Security Studies Annual
/ за издавача Владимир Цветковић ; уредник Божидар Бановић. –
2008- . . – Београд : Факултет безбедности, 2009- (Београд : Чироја
штампа) – 24 cm

Годишње. – Је наставак: Зборник радова
(Факултет безбедности) = ISSN 1452-8428
ISSN 1821-150X = Годишњак Факултета безбедности

COBISS.SR-ID 158358796